

Pewartaan Zakat Pendapatan dan Trend Kutipan Zakat Pendapatan: Kajian di Malaysia

Norlela bt Zaman
Pusat Pengajian Ekonomi
Fakulti Ekonomi dan Pengurusan
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 Bangi, Selangor Darul Ehsan
E-mel: norlelazaman@yahoo.com

Hairunnizam Wahid
Pusat Pengajian Ekonomi
Fakulti Ekonomi dan Pengurusan
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 Bangi, Selangor Darul Ehsan
E-mel: hairun@ukm.my

ABSTRAK

Zakat merupakan salah satu daripada rukun Islam di mana pada dasarnya zakat terbahagi kepada dua iaitu zakat fitrah dan zakat harta. Zakat fitrah merupakan zakat yang ditunaikan di dalam bulan Ramadhan dan wajib bagi semua umat Islam. Manakala zakat harta merupakan zakat yang dikenakan terhadap harta yang dimiliki oleh seseorang umat Islam. Terdapat zakat harta yang disepakati dalam perlaksanaannya dan sebaliknya. Antara zakat harta yang tidak disepakati ialah zakat pendapatan. Zakat pendapatan merupakan zakat harta yang tidak disepakati perlaksanaannya disebabkan tiada dalil khusus bagi mewajibkannya. Kesan daripada itu, terhadap beberapa buah negeri di Malaysia yang mewajibkan umat Islam membayarnya dan terdapat negeri yang tidak mewajibkan. Sesetengah negeri mewajibkan perlaksanaannya kerana zakat pendapatan berpontensi untuk meningkatkan sumber dan jumlah kutipan zakat sekaligus dapat mewujudkan ekonomi berpendapatan tinggi terhadap asnaf zakat. Selain itu, fatwa berkaitan zakat pendapatan dalam usaha meningkatkan kutipan zakat pendapatan, akhirnya dapat memastikan keadilan dalam tadbir urus pengagihan zakat. Maka kajian ini dijalankan untuk mengkaji trend kutipan dan pembayar zakat pendapatan sebelum dan selepas fatwa yang mewajibkan pembayaran zakat pendapatan di Malaysia. Kajian ini menjalankan analisis diskriptif bagi melihat trend tersebut dengan mendapatkan maklumat berkaitan kutipan dan pembayar zakat pendapatan di 13 buah negeri dan satu Wilayah Persekutuan di Malaysia. Kajian ini mendapati trend kutipan dan pembayar zakat pendapatan menunjukkan peningkatan selepas fatwa berkaitan kewajipan membayar zakat pendapatan dikeluarkan berbanding sebelumnya. Peningkatan ini menunjukkan maklumbalas positif umat Islam di Malaysia terhadap fatwa yang dikeluarkan. Namun begitu, kajian ini mencadangkan pelbagai usaha perlu ditingkatkan untuk meningkatkan kesedaran umat Islam untuk membayar zakat pendapatan dan sekaligus dapat meningkatkan jumlah kutipan zakat dan dapat diagihkan kepada lebih banyak asnaf dengan jumlah yang lebih besar.

ABSTRACT

Zakah is one of the five pillars of Islam where fundamentally it is divided into two categories namely zakah fitrah and zakah on properties. Zakah fitrah is a zakah which is paid in Ramadhan and oblige to all Muslims. Meanwhile, zakah on properties is applied to the property that belong to a Muslim. Several zakah on properties are mutually agreed about the obligation and vice versa. One of the zakah that does not mutually agreed about its implementation is zakah on income which it does not have any specific 'dalil' for the obligation. As a result, several states in Malaysia issue fatwa that require Muslims to pay zakah and vice versa. Some states require implementing zakah on income due to the potential of zakah on income to increase sources and the amount collected thus able to create higher income economics among asnaf. In addition, the fatwa that related to zakat was issued in order to increase the collection of zakat, ultimately to ensure the fairness governance in distributing zakat. Therefore, this study aims to examine the trend of zakah on earning income's collection and payers. This study uses a descriptive analysis to examine this trend among 13 states and one Federal Territory in Malaysia. This study finds that the trend of collecting and payers of zakah on earning income are

increasing after the fatwa related to the obligation of zakah on earning income than ever before. This incremental indicates that a positive feedback of Muslims in Malaysia towards the 'fatwa'. Nevertheless, this study proposes various effort to raise the awareness of Muslims to pay zakah and thus may increase the zakah collection and may distribute to more recipients with a larger amount.

PENGENALAN

Zakat pendapatan merupakan salah satu sumber baharu daripada zakat yang tidak dipersetujui atau disepakati berkaitan perlaksanaannya. Terdapat sebahagian cendiakawan Islam mewajibkan, dan sebahagian yang lain tidak mewajibkan. Perkara pokok yang menjadi perbincangan mereka ialah berkaitan dalil bagi mewajibkannya. Zakat-zakat seperti emas dan perak, pertanian dan ternakan merupakan zakat-zakat yang tidak lagi diragukan kewajibannya. Namun begitu, seiring dengan perkembangan sistem muamalat dan ekonomi, umat Islam boleh mendapat pendapatan daripada pelbagai sektor ekonomi (Ahmad & Wahid, 2005b). Kesan daripada *kekhilafan* berkaitan hukum pembayaran zakat-pendapatan, terdapat sesetengah negeri di Malaysia mewajibkan dan ada yang tidak mewajibkan. *Kekhilafan* ini juga menyumbang kepada jumlah kutipan zakat sesebuah negeri khususnya berkaitan kutipan zakat pendapatan. Zakat pendapatan ini dilihat mampu memberikan impak yang besar terhadap jumlah kutipan zakat sesebuah negeri disebabkan terdapat ramai di kalangan umat Islam di Malaysia bekerja di sektor kerajaan dan swasta (Ahmad & Wahid, 2005a).

Seiring dengan perkembangan ekonomi negara, pusat zakat di peringkat negeri berlumba-lumba untuk memastikan jumlah kutipan zakat mereka mencapai sasaran yang ditetapkan. Pelbagai usaha yang dilakukan supaya dapat menarik minat orang ramai untuk membayar zakat pendapatan termasuklah mengkorporatkan pusat kutipan zakat seperti yang dilakukan di Selangor, Negeri Sembilan, Pahang dan lain-lain lagi. Namun begitu di dalam kajian ini, terdapat beberapa isu yang perlu diteliti dan dikaji. Antara perkara yang mampu menjejaskan jumlah kutipan zakat pendapatan ialah perbezaan enakmen dan fatwa berkaitan zakat pendapatan di setiap negeri di Malaysia. Definisi Fatwa pada sudut bahasa diambil daripada kalimah *af-ta-ifta'an* yang memberi maksud menjelas dan menghuraikan hukum permasalahan. Di dalam Akta Pentadbiran Undang-Undang Islam (Wilayah-Wilayah Persekutuan) 1993 [Akta 505], peruntukan mengenai fatwa dijelaskan di bawah Seksyen 34 iaitu: (1) Maksud Fatwa iaitu pendapat atas apa-apa persoalan yang belum diselesaikan atau yang menimbulkan pertikaian mengenai atau berhubung dengan Hukum Syarak; (2) Mengenai bila sesuatu fatwa itu boleh dibuat, iaitu apabila diperintahkan oleh Yang di-Pertuan Agong, atau atas permintaan orang ramai melalui surat yang dihantar kepada Mufti, atau dibuat atas kehendak Mufti itu sendiri; (3) Sesuatu pernyataan yang dibuat oleh Mufti hanya boleh diambil sebagai fatwa jika pernyataan itu disiarkan dalam warta berhubung dengan Hukum Syarak; (4) Sesuatu fatwa yang telah disiarkan dalam warta hendaklah dipatuhi oleh semua umat Islam yang berada di negeri itu, kecuali amalan peribadi yang dibenarkan mengikut Hukum Syarak; dan (5) Fatwa yang diwartakan merupakan sebahagian daripada undang-undang yang perlu diikuti oleh semua Mahkamah Syariah bagi negeri itu.

Di Malaysia zakat pendapatan mula diperkatakan pada akhir tahun 1970an. Sehingga ke awal 1990an konsepnya telah mula diterima dan mula dilaksanakan di Malaysia. Dengan itu Fatwa Muzakarah Jawatankuasa Fatwa Majlis Kebangsaan bertarikh 22 Jun 1997 bersetuju bahawa zakat keatas pendapatan penggajian adalah wajib bagi orang yang layak mengeluarkan zakat (Jabatan Kemajuan Islam Malaysia). Zakat pendapatan juga dilihat sebagai sumber baru yang sangat baik untuk dibangunkan dengan jumlah pembayar yang ramai di setiap negeri (Ahmad, & Wahid 2013:5). Sumbangan zakat pendapatan dilihat amat berpotensi meningkatkan jumlah kutipan zakat di setiap negeri bagi memastikan pengagihan zakat mampu berjalan dengan lebih teratur untuk menjamin keadilan sosial masyarakat (Wahid, Ahmad & Mohd Noor 2007: 58). Namun begitu, terdapat isu utama yang menjadikan kutipan zakat pendapatan ini masih rendah iaitu fatwa berkaitan kewajipan membayar zakat pendapatan tersebut. Hal ini disebabkan terdapat negeri yang mewajibkan dan ada yang tidak mewajibkan.

Undang-undang zakat bagi setiap negeri di Malaysia, kecuali Kedah dan Sabah adalah tertakluk kepada Enakmen Negeri masing-masing (Mohd Daud Bakar, 1998). Antara contoh negeri yang mewajibkan ialah negeri Kedah mewartakan wajib zakat gaji pada 19 April, 1986 dengan menggunakan seksyen 38(2) Undang-Undang Pentadbiran Islam Kedah 1962 dalam Warta Kerajaan No. 146. Negeri Perlis pula telah memfatwakan zakat pendapatan gaji wajib pada 20 Oktober 1991. Sementara itu, Jawatankuasa Perunding Hukum Syarak (Fatwa) Negeri Selangor telah memutuskan wajib membayar zakat gaji dan telah diwartakan pada 16 Oktober 2001 di bawah Enakmen Pentadbiran Perundangan Islam, 1989, pindaan 2003 seksyen 49 (i) dan (ii) (Bidin, & Md Idris 2009: 33). Walaupun fatwa wajib zakat ke atas pendapatan gaji telah lama dikeluarkan, namun masih ramai

individu Muslim tidak membayar zakat atau tidak patuh kepada fatwa wajib zakat gaji ini (Bidin, & Md Idris 2009: 33). Keseragaman perundangan dan adanya fatwa tentang kewajiban juga bukan satu-satunya faktor penentu kepatuhan membayar zakat. Sebenarnya kepatuhan membayar adalah berkait dengan faktor iman, kefahaman dan ketaatan kepada perintah Allah (Ahmad, & Wahid 2013: 4). Oleh itu objektif Kajian ini adalah mengkaji kesan perbezaan fatwa yang mewajibkan pembayaran zakat pendapatan terhadap jumlah kutipan zakat pendapatan dan jumlah pembayar bagi negeri Wilayah Persekutuan, Selangor, Johor, Melaka, Pahang, Pulau Pinang, Kelantan dan Terengganu di Malaysia.

METODOLOGI KAJIAN

Bahagian ini membincangkan kaedah yang digunapakai untuk menjalankan kajian ini. Bahagian ini meliputi dua komponen penting iaitu kaedah pengumpulan data dan kaedah penganalisa data.

Pengumpulan data: Kajian ini mengumpul data daripada laman web pusat zakat setiap negeri dan laporan-laporan tahunan setiap negeri berkaitan kutipan dan agihan zakat bermula dari tahun 2000 sehingga 2012. Sampel terdiri daripada 13 buah negeri dan satu wilayah persekutuan tetapi fokus utama kajian adalah untuk menganalisis kesan perbezaan fatwa yang mewajibkan pembayaran zakat pendapatan terhadap jumlah kutipan dan jumlah pembayar zakat pendapatan terhadap negeri Wilayah Persekutuan, Selangor, Johor, Melaka, Pahang, Pulau Pinang, Kelantan dan Terengganu. Kajian ini mengumpul dua data utama iaitu jumlah kutipan zakat pendapatan dan jumlah pembayar zakat pendapatan di setiap negeri. Kajian ini mendapati terdapat beberapa negeri yang tidak mempunyai maklumat yang lengkap berkaitan jumlah kutipan zakat pendapatan dan pembayar zakat pendapatan. Sampel bagi jumlah kutipan zakat adalah bermula 2000 sehingga 2012. Manakala dari sudut pembayar pula, maklumat yang diperolehi hanya bermula pada 2005 sehingga 2012 disebabkan kekangan maklumat yang diperolehi. Maklumat berkaitan jumlah kutipan dan pembayar zakat pendapatan diperolehi berdasarkan Laporan Zakat Wilayah Persekutuan bermula dari 2000 sehingga 2012.

Analisa data: Kajian ini mengaplikasikan kaedah analisis deskriptif. Berdasarkan data-data yang dikumpulkan, kajian menganalisis nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan. Nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan ini diaplikasikan untuk mendapatkan jumlah zakat pendapatan yang dibayar oleh seorang umat Islam di Malaysia. Kajian ini mengkaji trend peningkatan dan penurunan nisbah kutipan dan pembayar zakat di setiap negeri dan tahunan. Kajian ini juga membandingkan jumlah peningkatan nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan dari 2005 sehingga 2012. Pengiraan untuk nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan adalah berdasarkan formula :

$$X_i = \frac{K_i}{P_i}$$

X = Nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan

K = Jumlah kutipan zakat pendapatan

P = Pembayar zakat pendapatan

i = tahun kutipan zakat pendapatan

Nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan ini merupakan jumlah zakat pendapatan yang telah ditunaikan oleh seorang umat Islam di Malaysia.

HASIL KAJIAN

Jadual 1 menunjukkan trend zakat harta dan fitrah bermula tahun 1991 hingga tahun 2004 mengikut beberapa negeri di Malaysia. Kajian menganalisis data beberapa negeri yang hanya mula difatwakan zakat pendapatan bermula tahun 1991 merangkumi negeri Wilayah Persekutuan, Johor, Melaka, Pahang, Pulau Pinang, Kelantan dan Terengganu. Statistik kutipan Zakat Harta dan Fitrah secara keseluruhan di jadual 1 menunjukkan bagi Wilayah Persekutuan, Kelantan dan Terengganu mula difatwakan pada tahun 1999 menunjukkan kenaikan jumlah kutipan zakat harta dan fitrah sebanyak 207% dari tahun 1999 hingga 2004. Bagi negeri Johor peningkatan 20.75 juta kepada 38.05 juta manakala Melaka 8.43 juta kepada 14.23 juta menunjukkan peningkatan negeri Johor sebanyak 83.37% dan Melaka sebanyak 68.80%. Seterusnya bagi negeri Selangor, Pahang dan Pulau Pinang yang mula

difatwakan bermula tahun 2001 menunjukkan peningkatan sebanyak 77% bagi Selangor, Pahang dan Pulau Pinang peningkatan sebanyak 37% dan 32% selepas difatwakan.

Jadual 2 menunjukkan data yang dikumpul bermula tahun 2000 hingga 2012 selepas kebanyakan negeri telah menfatwakan zakat pendapatan bagi Kutipan zakat di Wilayah Persekutuan bermula pada 2000 sehingga 2012 telah mula difatwakan pada tahun 1999. Pada 2000, jumlah kutipan zakat pendapatan ialah sebanyak RM18.48 juta dan telah meningkat pada 2012 sebanyak 1333 peratus iaitu berjumlah RM264.81. Kadar peningkatan kutipan zakat pendapatan yang tertinggi adalah pada 2001, iaitu dianggarkan 80 peratus. Di Selangor, data yang dikumpulkan dari tahun 2001 sehingga 2012, kecuali 2004 dan mula difatwakan pada tahun 2001. Jumlah kutipan zakat pendapatan pada 2001 ialah RM 19.73 juta dan telah meningkat sebanyak 1222 peratus iaitu RM260.79 juta. Jumlah peningkatan kutipan zakat pendapatan ialah pada 2002 iaitu dianggarkan sebanyak 50 peratus.

Data yang diperolehi bagi negeri Johor adalah bermula pada tahun 2004 dan difatwakan pada tahun 2000. Kutipan zakat pendapatan di Johor pada 2004 ialah RM0.83 juta dan jumlah ini meningkat sehingga RM51.62 juta pada 2012. Jumlah kutipan zakat pendapatan di Johor menunjukkan trend peningkatan pada setiap tahun. Jumlah peningkatan ini dianggarkan sebanyak 6118 peratus. Peningkatan kutipan zakat pendapatan yang tertinggi pada 2005 di mana peratus peningkatan jumlah kutipan zakat ialah sebanyak 585 peratus. Bagi negeri Melaka, data jumlah kutipan zakat bermula pada tahun 2001 sehingga tahun 2012 dan mula difatwakan pada tahun 2000. Namun begitu, kajian ini tidak mendapati data kutipan zakat pendapatan pada tahun 2004. Pada tahun 2001, jumlah kutipan zakat pendapatan adalah sebanyak RM3.18 juta dan kutipan ini meningkat kepada RM20.85 juta pada 2012. Jumlah peningkatan kutipan zakat dianggarkan sebanyak 555 peratus. Jumlah peningkatan tertinggi adalah sebanyak 24 peratus pada 2002.

Negeri Pahang, data yang didapati adalah dari tahun 2001 sehingga 2012 di mana pada 2001 dan mula difatwakan pada tahun 2001, jumlah kutipan zakat pendapatan adalah sebanyak RM5.02 dan jumlah ini meningkat kepada RM37.89 juta. Namun begitu, kajian ini tidak mendapat data kutipan zakat pada tahun 2003. Peningkatan jumlah kutipan zakat pendapatan adalah dianggarkan sebanyak 654%. Data yang dikumpulkan untuk Pulau Pinang ialah dari tahun 2001 sehingga 2012 dan mula difatwakan pada tahun 2001. Namun begitu, kajian ini tidak mendapat maklumat berkaitan kutipan zakat pendapatan pada tahun 2003. Jumlah kutipan zakat pendapatan pada 2001 adalah sebanyak RM8.21 juta dan telah meningkat sebanyak 358% iaitu RM37.59 juta pada 2012. Peningkatan zakat pendapatan yang tertinggi adalah pada 2010 iaitu sebanyak 21%. Data yang dikumpulkan di negeri Kelantan bermula pada tahun 2002 dan difatwakan tahun 1999. Namun begitu pada tahun 2003, 2004 dan 2005 tiada data yang dapat dikumpulkan. Jumlah peningkatan kutipan zakat pendapatan ialah sebanyak 1695%. Peratusan peningkatan yang tertinggi adalah pada 2008 iaitu sebanyak 44%. Data jumlah kutipan zakat pendapatan di Terengganu bermula dari 2001 sehingga 2012 difatwakan tahun 1999. Kajian ini tidak mendapati maklumat zakat pendapatan Terengganu pada 2003. Jumlah peningkatan zakat pendapatan bagi tahun 2001 ialah sebanyak RM6.08 juta, dan telah meningkat kepada RM42.53 juta pada 2012. Peningkatan ini adalah sebanyak 599%. Kadar peningkatan kutipan zakat yang tertinggi ialah pada 2008 iaitu sebanyak 29%.

Secara umumnya, jumlah pembayar zakat pendapatan adalah meningkat saban tahun merujuk jadual 3. Perkara ini dapat dilihat pada tahun 2005, hanya seramai 335,646 orang sahaja yang terlah direkodkan. Jumlah ini terus meningkat sehingga dianggarkan seramai 607,491 orang pada 2012. Peningkatan ini dianggarkan sebanyak 81%. Purata peningkatan pembayar zakat pendapatan ialah dianggarkan sebanyak 11%. Terdapat dua kali penurunan jumlah pembayar zakat pendapatan iaitu pada 2006 dan 2007 iaitu sebanyak 16% dan 14%. Namun jumlah pembayar zakat meningkat pada tahun berikutnya. Peningkatan jumlah pembayar zakat pendapatan yang tertinggi ialah pada 2009 iaitu dianggarkan meningkat sebanyak 53%. Trend pembayar zakat pendapatan di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur menunjukkan peningkatan yang ketara. Peningkatan ini dianggarkan sebanyak 172% bermula 2005 sehingga 2012. Penurunan yang ketara ialah pada 2009 iaitu dianggarkan sebanyak 69% dan tahun berikutnya, jumlah ini meningkat sebanyak 343%. Trend pembayar zakat pendapatan di Selangor menunjukkan peningkatan bermula 2005 sehingga 2012. Peningkatan tersebut dianggarkan sebanyak 115%. Peningkatan pembayar zakat tertinggi dianggarkan sebanyak 18% pada 2012. Secara umumnya, jumlah pembayar zakat pendapatan di Johor menunjukkan peningkatan saban tahun. Jumlah peningkatan sejak 2006 sehingga 2012 ialah 205%. Sepanjang tempoh 2006 sehingga 2012, hanya terdapat sekali sahaja berlakunya penurunan pembayar zakat pendapatan iaitu pada 2010 di mana dianggarkan penurunan tersebut sebanyak 1%.

Peningkatan jumlah pembayar zakat yang tertinggi adalah pada 2007 iaitu sebanyak 93%. Trend peningkatan pembayar zakat pendapatan menunjukkan peningkatan. Berbanding 2005, peningkatan dianggarkan sebanyak 116% pada 2012. Sepanjang 2005 sehingga 2012, kajian ini mendapati tidak berlakunya penurunan. Peningkatan yang tertinggi dianggarkan sebanyak 23% pada

2006. Pembayar zakat pendapatan di Pahang menunjukkan trend peningkatan kecuali pada 2009. Peningkatan bermula 2005 sehingga 2012 dianggarkan sebanyak 212%. Penurunan yang tertinggi ialah pada 2009, iaitu dianggarkan sebanyak 88%. Namun begitu, berlakunya peningkatan yang tinggi iaitu sebanyak 915%. Trend di Pulau Pinang menunjukkan peningkatan zakat pendapatan walaupun tidak besar tetapi konsisten. Perbezaan 2005 dan 2012 ialah dianggarkan sebanyak 50%. Peningkatan yang tertinggi adalah pada 2006 iaitu dianggarkan sebanyak 9%. Secara umumnya, jumlah pembayar zakat pendapatan di Kelantan menunjukkan peningkatan kecuali pada 2007. Terdapat perbezaan yang ketara jumlah pembayar zakat pendapatan pada 2006 dan 2012. Peningkatan ini dianggarkan sebanyak 229%. Penurunan zakat pendapatan berlaku pada 2007 iaitu dianggarkan sebanyak 19%. Peningkatan yang tertinggi adalah pada 2008, iaitu dianggarkan sebanyak 91%. Trend pembayar zakat pendapatan menunjukkan penurunan yang ketara di antara 2005 sehingga 2007. Penurunan zakat pembayar zakat pendapatan bermula 2005 sehingga 2012 ialah dianggarkan sebanyak -27%. Peningkatan yang tertinggi pada 2012 iaitu sebanyak dianggarkan sebanyak 14%.

Oleh kerana data-data yang tidak lengkap, kajian ini tidak dapat menilai nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan secara lebih terperinci. Namun begitu berdasarkan jadual 4 secara keseluruhan, kajian ini mendapati purata nisbah seseorang pembayar zakat pendapatan di Malaysia adalah sebanyak RM1380.764. Nisbah pembayaran zakat pendapatan yang tertinggi adalah pada 2008 iaitu sebanyak RM1,865.63. Berdasarkan menunjukkan trend yang meningkat bermula pada tahun 2005 sehingga 2008. Kemudian tahun berikutnya menunjukkan trend yang tidak konsisten. Peningkatan nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan ialah pada 2007 di mana dianggarkan meningkat sebanyak 46%. Penurunan yang tertinggi adalah pada 2009 yang dianggarkan menurun sebanyak 20%.

PERBINCANGAN

Secara keseluruhan, perwartaan zakat pendapatan bermula seawal tahun 1986 tetapi kebanyakan negeri tidak mempunyai data lengkap diperolehi pada bermula tahun 2005 dan trend pembayaran zakat pendapatan menunjukkan peningkatan yang jelas pada tahun 2005 hingga 2012. Perkara ini menunjukkan umat Islam di Malaysia mula menunjukkan kecenderungan dan kesedaran untuk membayar zakat pendapatan walaupun terdapat negeri yang masih tidak mewajibkan pembayaran zakat pendapatan. Jumlah kutipan ini juga menunjukkan usaha yang dijalankan oleh pihak lembaga zakat negeri-negeri telah membuahkan hasil.

Berdasarkan hasil kajian menunjukkan perbezaan kenaikan jumlah kutipan dan bilangan pembayar zakat yang mendadak selepas zakat pendapatan difatwakan secara tak langsung juga meningkatkan kutipan zakat harta dan fitrah bagi negeri Johor, Kelantan, Melaka, Negeri Sembilan, Pulau Pinang, Selangor, Terengganu, Pahang dan Wilayah Persekutuan. Perkara ini juga menunjukkan peningkatan usaha yang dijalankan oleh lembaga zakat negeri-negeri tersebut menunjukkan hasil yang positif selepas perwartaan zakat pendapatan. Johor dan Kelantan menunjukkan trend nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan yang tidak konsisten dengan mengalami kadar turun dan naik pada setiap tahun. Manakala Melaka menunjukkan trend yang menurun, kemudian meningkat. Pahang dan Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur pula mengalami trend yang unik di mana nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan melonjak mendadak pada 2009 dan kemudian kembali turun pada tahun berikutnya. Perlis, Pulau Pinang, Selangor, Terengganu menunjukkan trend peningkatan. walaupun nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan mengalami trend turun naik di peringkat nasional, namun perbezaan turun naik itu tidak besar. Perbezaan yang tidak ketara ini menunjukkan bahawa jumlah kutipan dan bilangan pembayar zakat pendapatan tidak banyak berubah.

Hasil kajian ini berpendapat bahawa perbezaan trend di setiap negeri adalah disebabkan wujudnya usaha yang berbeza di kalangan lembaga-lembaga zakat di setiap negeri untuk memberikan kesedaran terhadap umat Islam di negeri masing-masing. Perbezaan ini menunjukkan bahawa setiap negeri mempunyai inisiatif untuk menggalakkan umat Islam membayar zakat pendapatan sekaligus dapat meningkatkan jumlah kutipan zakat. Pensewastaan kutipan zakat yang telah dilakukan di kebanyakan semua negeri di Semenanjung Malaysia menunjukkan penambahan dalam jumlah kutipan zakat. Keseluruhannya, terdapat beberapa faktor yang menyumbang kepada perbezaan seperti perbezaan fatwa berkaitan kewajipan membayar zakat pendapatan, pertumbuhan ekonomi dan peranan institusi zakat negeri. Oleh yang demikian, pelbagai usaha perlu dijalankan bagi menggalakkan lagi pembayaran zakat di kalangan umat Islam dan sekaligus menyumbang kepada pertumbuhan ekonomi

KESIMPULAN

Kajian ini mendapati trend kutipan dan pembayaran zakat pendapatan menunjukkan peningkatan saban tahun. Perkara ini menunjukkan umat Islam kini mula mempunyai kesedaran untuk membayar zakat pendapatan selepas diwartakan. Usaha yang dijalankan oleh pihak lembaga zakat negeri-negeri sendiri juga turut menyumbang ke arah peningkatan jumlah kutipan dan pembayar zakat pendapatan. Namun begitu, hasil kajian di peringkat negeri, kajian ini mendapati terdapat beberapa negeri yang menunjukkan trend peningkatan kutipan dan pembayar zakat pendapatan dan sebaliknya. Maka, usaha yang dijalankan perlulah diteruskan supaya dapat menarik minat dan memberikan kesedaran kepada umat Islam bagi membayar zakat pendapatan. Dalam usaha meningkatkan jumlah kutipan zakat pendapatan, beberapa perkara yang perlu diberikan perhatian. Pihak Majlis Agama Islam Negeri perlu memainkan peranan yang utama bagi memberikan galakan kepada pembayar-pembayar baru untuk menggalakan mereka membayar zakat di pusat-pusat zakat yang disediakan. Promosi dan kempen bagi menggalakan membayar zakat pendapatan juga perlu dipertingkatkan lagi supaya memberikan kesedaran kepada masyarakat Islam di Malaysia.

RUJUKAN

- Ahmad, S., & Wahid, H. (2005a). Kesediaan berkongsi kekayaan dan kebahagiaan: Kajian kes bayaran zakat bagi harta yang diikhtilaf. In *Persidangan Kebangsaan Ke-2 PPSPP* (pp. 1–12).
- Ahmad, S., & Wahid, H. (2005b). Sumber zakat: Perluasan terhadap harta yang diikhtilaf. *Jurnal Syariah*, 13(1), 135–162.
- Ahmad, S., & Wahid, H. (2013). Pelaksanaan zakat pendapatan di Malaysia: Potensi dan cabaran. In *Kursus Pengendalian Harta Zakat* (pp. 1–18).
- Bidin, Z., & Md Idris, K. (2009). Sikap, norma subjektif dan kawalan gelagat ditanggap terhadap niat gelagat kepatuhan zakat pendapatan gaji. *IJMS*, 16(1), 31–55.
- Bakar, Mohd.D. (1998). The Malaysian zakat system law and policy reform.
- Md Idris, K. (2006). Kesan persepsi undang-undang dan penguatkuasaan zakat terhadap gelagat kepatuhan zakat pendapatan gaji 2006, hlm. 32-41
- Sanusi, N. A., Abd Wahab, N. & Mohammad Bahar, N. F. 2005. Gelagat kepatuhan zakat pendapatan: Kajian kes UUM. *Seminar Kewangan & Ekonomi Islam*, hlm.275–286.
- Wahid, H., Ahmad, S., & Mohd Noor, M. A. (2007). Kesedaran membayar zakat pendapatan di Malaysia. *Islamiyyat*, 29, 53–70.
- Laporan zakat 1991 -1999. Kuala Lumpur : Pusat Pungutan Zakat Wilayah Persekutuan
- Laporan zakat 2000 -2012. Kuala Lumpur : Pusat Pungutan Zakat Wilayah Persekutuan
- Jabatan Kemajuan Islam Malaysia 2001: Panduan Zakat Penggajian, Jakim, Kuala Lumpur
- <http://www.e-fatwa.gov.my/fatwa-negeri>

JADUAL 1: Statistik Kutipan Zakat Harta dan Fitrah bagi tahun 1991 – 1999 mengikut negeri di Malaysia (RM Juta)

Negeri	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Wilayah Persekutuan	14.64	21.24	26.88	34.42	33.68	42.92	52.85	45.77	36.01 ^a	58.92	72.88	84.53	96.38	110.63
Selangor	7.5	10.01	10.29	13.86	17.18	27.92	37.21	37.21	37.76	46.26	61.43 ^a	78.72	86.20	108.82
Johor	6.57	6.71	9.06	10.13	15.89	17.87	22.61	19.68	28.59	20.75 ^a	31.45	29.73	33.95	38.05
Melaka	4.38	2.38	3.34	4.45	7.06	6.05	8.56	8.4	7.66	8.43 ^a	12.03	12.34	13.03	14.23
Pahang	2.8	3.4	4.17	4.88	7.16	8.31	9.23	9.71	9.37	14.43	16.62 ^a	18.38	20.61	22.91
Pulau Pinang	2.63	3.2	3.84	5.79	4.06	7.9	9.72	10.66	10.39	14.83	17.55 ^a	20.10	21.31	23.28
Kelantan	3.33	5.38	6.77	7.47	7.98	8.86	11.17	10.45	9.53 ^a	10.62	16.58	16.87	18.14	22.44
Terengganu	4.58	5.47	6.73	7.75	8.4	9.89	12.88	13.33	12.45 ^a	28.03	28.25	32.98	40.05	36.14

Nota: ^a tahun diwartakan fatwa zakat pendapatan setiap negeri

Sumber: Laporan zakat pelbagai tahun

JADUAL 2: Kutipan Zakat pendapatan tahun 2000-2012 (RM Juta)

Negeri	Fatwa ^a	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Johor	2000	t.d	t.d	t.d	t.d	0.83	5.68	9.97	18.49	27.76	34.07	37.93	46.70	51.62
Kedah	1986	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	15.38	16.22	17.97	25.99	39.04	44.60	49.92	60.76
Kelantan	1999	t.d	t.d	3.49	t.d	t.d	9.43	11.46	14.59	21.08	30.05	34.78	49.34	62.67
Melaka	2000	t.d	3.18	3.94	4.73	t.d	6.42	7.19	8.43	10.30	12.25	14.25	16.95	20.85
Negeri Sembilan	1998	t.d	t.d	4.37	5.59	6.26	9.04	10.49	11.45	14.27	18.08	22.34	26.75	32.04
Pahang	2001	t.d	5.02	5.97	t.d	8.51	10.37	12.02	14.32	17.97	4.19	25.47	31.74	37.89
Perak	1990	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	9.70	11.61	15.94	20.93
Perlis	1991	t.d	t.d	1.94	t.d	2.41	t.d	4.57	8.61	12.28	17.90	30.81	49.10	t.d
Pulau Pinang	2001	t.d	8.21	9.65	t.d	12.46	14.56	16.54	18.63	22.16	24.52	29.79	33.69	37.59
Sabah	t.d	t.d	t.d	0.27	t.d	0.76	1.16	1.89	3.07	4.85	7.58	9.05	12.87	15.45
Sarawak	1996	t.d	1.21	2.09	t.d	t.d	6.32	8.19	12.99	15.91	20.58	23.12	27.69	31.81
Selangor	2001	t.d	19.73	29.53	39.58	t.d	66.34	81.07	99.59	130.69	153.96	189.98	218.27	260.79
Terengganu	1999	t.d	6.08	10.14	t.d	13.55	14.53	14.65	18.02	23.26	26.76	28.67	35.70	42.53
Kuala Lumpur	1999	18.48	33.21	42.88	54.16	63.74	76.70	89.12	109.80	137.57	167.48	192.72	231.64	264.81
Jumlah		18.48	76.66	114.28	104.07	108.53	235.98	283.42	355.98	464.15	566.23	695.12	846.27	939.75

Nota: ^a tahun diwartakan fatwa zakat pendapatan setiap negeri
t.d tiada maklumat

Sumber: Laporan zakat pelbagai tahun

JADUAL 3: Jumlah Pembayar Zakat (orang)

Negeri	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Johor	t.d	16,457	31,750	t.d	39,920	39,472	42,692	50,163
Kedah	106,885	17,239	21,102	39,090	66,362	59,602	56,400	60,003
Kelantan	t.d	9,061	7,367	14,037	16,150	t.d	t.d	29,815
Melaka	9,973	12,307	t.d	16,469	17,102	18,336	19,266	21,529
Negeri Sembilan	14,026	17,299	30,119	23,303	26,071	29,015	31,570	35,650
Pahang	17,566	22,316	26,281	32,345	4,025	40,860	48,226	54,879
Perak	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d
Perlis	t.d	3,365	3,036	3,010	3,080	2,612	3,240	t.d
Pulau Pinang	33,295	36,348	38,761	41,043	41,927	43,431	46,710	49,994
Sabah	1,358	178	442	1,013	1,156	1,837	2,479	3,518
Sarawak	t.d	13,943	24,564	23,463	17,962	34,611	24,406	t.d
Selangor	84,237	92,588	t.d	t.d	129,715	142,029	153,050	181,132
Terengganu	32,499	t.d	11,785	t.d	t.d	18,272	20,677	23,573
Kuala Lumpur	35,807	40,809	46,559	55,020	16,839	74,671	84,652	97,235
Jumlah	335,646	281,910	241,766	248,793	380,309	504,748	533,368	607,491

Nota: td : tiada data

Sumber: Laporan zakat pelbagai tahun

JADUAL 4: Nisbah kutipan dan pembayar zakat pendapatan (RM)

Negeri	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Johor	t.d	606	582	t.d	854	961	1,094	1,029
Kedah	144	941	852	665	588	748	885	1,013
Kelantan	t.d	1,265	1,981	1,502	1,861	t.d	t.d	2,102
Melaka	644	585	t.d	626	717	777	880	969
Negeri Sembilan	645	607	380	612	694	770	847	899
Pahang	591	539	545	556	1,042	623	658	690
Perak	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d	t.d
Perlis	t.d	1,359	2,837	4,081	5,813	11,794	15,153	t.d
Pulau Pinang	437	455	481	540	585	686	721	752
Sabah	856	10,669	6,952	4,789	6,558	4,925	5,192	4,392
Sarawak	t.d	587	529	678	1,146	668	1,135	t.d
Selangor	788	876	t.d	t.d	1,187	1,338	1,426	1,440
Terengganu	447	t.d	1,529	t.d	t.d	1,569	1,727	1,804
Kuala Lumpur	2,142	2,184	2,358	2,500	9,946	2,581	2,736	2,723
Jumlah	703	1,005	1,472	1,866	1,489	1,377	1,587	1,547

Nota: td : tiada data

Sumber: Laporan zakat pelbagai tahun